

Po sejmutí nesoudržných a esteticky i technicky nevhodných novodobých omítkových vrstev došlo k neočekávanému nálezu. Podařilo se objevit původní povrchovou úpravu zdiva, a to jak v jejím odstínu, tak i v technologickém postupu nanášení a úpravy omítek. Na základě nově zjištěných skutečností, jejichž relevance byla podpořena i laboratorním průzkumem vzorku starší vrstvy povrchové úpravy, se zvolilo takové řešení obnovy mostu, které je blízké původní technologii jeho omítání. Upustilo se od obvyklé technologie strhávání a hlazení jádrové vrstvy malty dřevěným hladítkem uzavřené sjednocujícím štukem. Podařilo se provést nahazování s následným strháváním přebytečné malty hranou zednické lžice a souběžným utahováním. Obdobně se na základě nálezové situace postupovalo také v případě barevného řešení finálního nátěru. Nejprve byl na referenční ploše vyvzorkován v několika tónech sytosti a následně se z těchto vzorků po dostatečném vyschnutí zvolil konkrétní odstín. Během odkryvu mladších omítkových vrstev byly odhaleny též fragmenty plošného dekoru imitujícího kyklopské zdivo, jenž byl proveden černou linkou s mírným protlačením naznačujícím spárování. S ohledem na finanční náročnost i torzálnost dochování nálezu bylo rozhodnuto o jeho zdokumentování, zmapování rozsahu výskytu a zakonzervování pro případ možné budoucí rekonstrukce.

Podobně příkladným způsobem se realizační tým vypořádal také s nálezem původních kamenných chrličů, které byly v rámci některé z minulých stavebních úprav odsekány do úrovně líce zdiva, a jejich torza byla zakryta omítkou. Odsekané kamenné fragmenty se následně použily jako výplňový stavební materiál do poprsních zdí a podkladního souvrství vozovky. Na základě nalezených reliktů zhotovil restaurátor repliky původních chrličů, jež poté osadil na původní místa.

Sporný projekt přístavby v areálu milevského kláštera

Martin Gaží

Budova bývalého konventu premonstrátského kláštera v Milevsku stojí jižně od hlavního klášterního chrámu a ze tří stran ji obklopuje prstenec hospodářských budov. V 18. století byla výrazně upravena pro utilitární účely. Stavebněhistorické průzkumy, které zde probíhaly v několika etapách již od druhé poloviny osmdesátých let 20. století, ovšem prokázaly neobyčejnou hodnotu tohoto objektu. Zejména dochované středověké konstrukce jsou prvořadou součástí národní kulturní památky.

Soustředěný archeologický výzkum, který už po několik desetiletí přináší nejen významné množství informací, ale i exkluzivních artefaktů, vedl ke chválehodné myšlence zřídit v této dosud nevyužívané části klášterního areálu muzeum představující regionální počátky křesťanství a středověký rozkvět kláštera. Za účelem jeho přípravy a dosažení finanční podpory z evropských fondů (IROP) vznikla pracovní skupina sdružující reprezentanty vlastníka, krajského úřadu a vedení města.

Zástupci vlastníka a projekční kanceláře následně představili architektonickou studii, jež řeší úpravu rajskeho dvora i východního a jižního křídla konventní budovy. Stalo se tak na počátku června 2023 v rámci zasedání památkové rady Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích. Nejdiskutovanější částí návrhu se při této příležitosti stala nová přístavba u východního průčelí konventní budovy, navržená v místech někdejšího (v půdorysu archeologicky zachyceného) závěru kapitulní síně, kde by v budoucnu měl být uložen a veřejnosti prezentován nedávný (2020) nález relikvie hřebu domněle pocházejícího z Kristova kříže. Dle tehdy předložené vizualizace by zdivo přístavby, která má tvar komolého jehlanu se seříznutým vrcholem,

Obr. 1. Milevsko, areál premonstrátského kláštera, vlevo budova konventní budovy, za ní presbytář kostela Navštívení Panny Marie, foto: Jana Štorková, 2023

mělo dosahovat ke korunní římsce a její střeška do úrovně hřebenu východního křídla konventu. Použité materiály a povrchové úpravy architektonický náčrt zmínil pouze nejednoznačně. Záměr počítal s tím, že přístavbu propojí se zachovalou částí prostoru bývalé kapitulní síně.

Členové památkové rady, již se účastní nejen památkářští specialisté z různých pracovišť, ale i vědecktí pracovníci dalších institucí či architekti, vyjádřili s navrhovaným řešením přístavby nesouhlas. Nově zbudovaná muzejní „kaple“ totiž radikálně vstupuje do jednoho z nejvýznamnějších průhledů na presbytář kostela Navštívení Panny Marie, tradičního duchovního i památkového středobodu areálu. Konkuruje i pojetí barokních a následných úprav blízkých budov a prostorově koliduje s dalšími částmi památkově chráněného areálu. V radikálně zmenšeném odstupu, který by zde vznikl, nechává návrh vynikat záměrné kontrastnosti a pohledové dominanci tohoto novotvaru. Další obava členů památkové rady se týkala cenné archeologické situace v místě bývalého závěru kapitulní síně, již by založení nové stavby mohlo nevratně poškodit.

Autor návrhu Roman Brychta na podněty památkové rady směřující k hledání variantní podoby přístavby reagoval odmítavě, a to s argumentem, že jeho záměrem bylo vytvořit „svěbytný, soustředěný prostor, který by měl být identifikovatelnou novou vrstvou komplexu kláštera“, a proto o jiném řešení nemůže uvažovat. Náзор architekta potvrdilo i nově vyžádané vyjádření přizvaného experta Rostislava Šváchy, které sice konstatovalo, že postoj NPÚ je „zcela legitimní“, protože mu „dává oprávnění vysoká hodnota památky“, památkářské stanovisko ovšem odsoudilo na základě předpokladu „apriorní nedůvěry k architektovu výkonu“. Zástupci NPÚ prý „zcela opominuli [...] možnost, že nový vstup památce prospěje a že ji obohatí o novou hodnotu“.

Odbor kultury a památkové péče Jihočeského kraje vydal – i přes námítky podané ze strany NPÚ – v prosinci 2023 v dané věci závazné stanovisko, které návrh architektonického studia považuje za přípustný. Rozhodnutí správního orgánu památkové péče shledalo jako jediné nebezpečí nového architektonického vstupu možné narušení archeologických terénů. V tomto směru architekt deklaroval ochotu k součinnosti a navrhl

Obr. 2. Milevsko, areál premonstrátského kláštera, presbytář kostela Navštívení Panny Marie a východní stěna konventní budovy v místech někdejšího závěru kapitulní síně, foto: David Javorský, 2023

vysazení přístavby na patky. Co se týče podoby přístavby kapitulní síně, krajský úřad sice připustil, že architektonické prostředky zvolené u nové konstrukce nelze „co do materiálového řešení [?] hodnotit jako kontextuální“, nicméně nutnost zohledňování kontextu, jež vyplývá z vyjádření NPÚ, označil za obecně „spornou a diskutabilní“. Snaha památkářů hledat variantní řešení, které by v co nejmenší míře narušovalo konkrétní hodnoty areálu milevského kláštera, tak byla vykázána mimo rámec jakékoliv smysluplné diskuse.